

● درس شانزدهم:

وقتی بوعلی کودک بود

■ اهداف

- ۱- آشنایی با دانشمند بزرگ ایرانی، ابوعلی سینا
- ۲- تقویت روحیه پرسشگری در دانش آموزان
- ۳- پرورش قوه خردورزی و علم جویی در دانش آموزان
- ۴- تقویت مهارت خوب دیدن
- ۵- آشنایی با لحن مناسب در خوانش متن
- ۶- تقویت درک متن با تثبیت آموزه های قبلی
- ۷- آشنایی با نگارش موضوع های تحقیقی

■ آموزش

■ جلسه اول

آموزش درس	۵۰ دقیقه
-----------	----------

روش‌های پیشنهادی تدریس

الگوی کاوشگری، ایفای نقش با تنظیم گام‌ها و مراحل (سناریو)

روش کاوشگری

مراحل اجرا

گام اول: برهم زدن عادت ذهنی (مواجه کردن دانش‌آموزان با مسئله و فهم آن):
ارائه یک موقعیت پرسش‌برانگیز، معماگونه، مهیج و غیرمعمول یا عادت شکن، شروع خوبی برای الگوی کاوشگری است. برای ایجاد این موقعیت، باید سطح اطلاعات علمی دانش‌آموزان را در نظر داشته باشید و از موارد ساده و پیش پا افتاده، دوری کنید.

به عنوان نمونه دانش‌آموزان با این پرسش مواجه می‌شوند: «تربیت دوران کودکی ابوعلی سینا، چه تأثیری بر موفقیت‌های آینده او داشت؟»

گام دوم: پرسشگری (تفکر و گردآوری اطلاعات): وقتی یک موقعیت ابهام‌آمیز را به دانش‌آموزان ارائه می‌دهید، عادت و تعادل ذهنی آنها را برهم می‌زنید. آنها بلافاصله شروع به پرسیدن می‌کنند. برخی از دانش‌آموزان از شما می‌خواهند که پاسخ صحیح را ارائه دهید. به جای پاسخ‌گویی، باید هوشمندانه و با صبر و حوصله، فرایند پرسشگری دانش‌آموزان را هدایت کنید. در واقع در این مرحله، دانش‌آموزان افکار خود را روی مسئله، متمرکز کرده، آن را سازمان می‌دهند. آنها درصدد شناختن هر چه بیشتر آن رویداد هستند و ذهن را به اندرونۀ موضوع می‌برند تا روزنه و راهی بیابند.

گام سوم: کاربست اطلاعات جمع‌آوری شده و سازماندهی اطلاعات: برای تصمیم‌گیری درباره‌ی درستی یا نادرستی فرضیه، نیاز به اطلاعات بیشتری داریم. برای جمع‌آوری اطلاعات، فرصت بیشتری به دانش‌آموزان بدهید و منابع علمی معتبر را معرفی کنید.

گام چهارم: آزمایشگری (بررسی و تحلیل داده‌ها): پس از تأیید فرضیه‌ها، از دانش‌آموزان بخواهید به توضیح آنچه گذشت بپردازند و در واقع فرایند کاوشگری خود را شرح دهند. هدف اصلی، آگاه شدن و تسلط بر فرایند تفکر و کاوشگری است نه محتوای مسئله.

گام پنجم: برقراری ارتباط با دیگران و نتیجه‌گیری: دانش‌آموزان به پاسخ

مسئله مطرح شده رسیده و آن را بیان می کنند.

روش ایفای نقش

مراحل اجرا

- ۱- دانش آموزان به گروه های چند نفره تقسیم می شوند.
 - ۲- ابتدا به صورت فردی درس را مطالعه می کنند.
 - ۳- اعضای هر گروه بر اساس مطالب درس و صحبت های پدر و مادر بوعلی، سناریوی نمایشی خود را می نویسند (نمایش نامه).
 - ۴- آموزگار محترم بر سناریو نویسی گروه ها نظارت کرده و راهنمایی و هدایت لازم را خواهد داشت.
 - ۵- دانش آموزان هر گروه بر اساس سناریوی نوشته شده، به ایفای نقش می پردازند.
- پس از آن، متن درس را برای دانش آموزان توضیح دهید. روخوانی از سوی بچه ها انجام گیرد.

■ جلسه دوم	
۱- درک متن	۲۰ دقیقه
۲- دانش زبانی	۳۰ دقیقه

درک متن

به مطالب دروس گذشته مراجعه شود.

دانش زبانی : خوب دیدن

دیدن در واقع نخستین درگاه به سوی عالم محسوس و پدیده‌های دیداری است. تربیت صحیح دیدن و بهره‌گیری از توانایی دقت در نگاه، از مباحث مورد توجه در برنامه زبان‌آموزی فارسی است که ما از آن به عنوان «سواد و تربیت دیداری» نام می‌بریم.

■ جلسه سوم	
۱- تمرین خواندن	۲۵ دقیقه
۲- فعالیت‌های نوشتاری (۱)	۲۵ دقیقه

تمرین خواندن و فعالیت‌های نوشتاری قبلاً توضیح داده شده است.

■ جلسه چهارم	
۱- خواندن با لحن مناسب	۳۰ دقیقه
۲- مرور آموخته‌ها	۲۰ دقیقه

خواندن با لحن

در دروس گذشته، لحن خواندن واژه و جمله، آموزش داده شد. در این درس، لحن خواندن متن، مورد نظر است. لحن متن شنیداری این فعالیت، روایی است؛ قبلاً در مورد لحن متون روایی مطالب لازم ارائه شد. در این متن توجه کنید که دانش‌آموز هم لحن واژه را رعایت کند، هم لحن انواع جمله را و هم لحن متن روایی را در نظر بگیرد. در مورد مرور آموخته‌ها هم پیش از این توضیحات لازم، نگاشته شده است؛ در صورت نیاز به درس‌های قبل، نگاه کنیم.

■ جلسه پنجم	
۱- تصویرخوانی و صندلی صمیمیت	۲۵ دقیقه
۲- فعالیت‌های نوشتاری (۲) : درک متن	۲۵ دقیقه

تصویرخوانی و صندلی صمیمیت

در درس‌های گذشته توضیح داده شده است.

فعالیت‌های نوشتاری (۲): درک متن

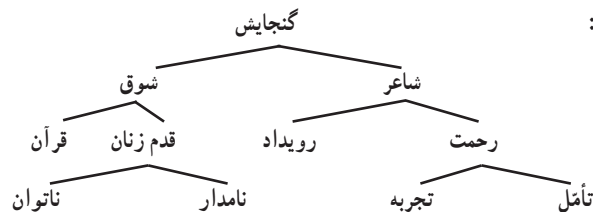
در زمینه سواد ادراکی و فرایند درک متن هم در درس‌های پیشین کتاب، شرح و تفصیل مطالب مورد نیاز، آمده است.

■ جلسه ششم	
۱- تمرین خواندن	۱۵ دقیقه
۲- املا	۳۵ دقیقه

املاي خوشه‌ای

برای این درس، املاي خوشه‌ای پیشنهاد می‌شود. دانش‌آموزان نمونه این املا را سال گذشته دیده‌اند. روش کار، این گونه است که دانش‌آموز واژه‌ای را به دلخواه از متن درس انتخاب می‌کند؛ سپس با حرف آخر این واژه دو واژه از متن درس پیدا می‌کند که با این حرف، شروع شده باشند و این کار را تا زمانی ادامه می‌دهد که دیگر واژه‌ای نباشد؛ سپس خوشه بعدی را می‌کشد و کار خوشه‌سازی را ادامه می‌دهد.

مثال:

■ جلسه هفتم	
۱- ارزشیابی از فعالیت‌های درس	۲۵ دقیقه
۲- بخوان و حفظ کن (چشمه و سنگ)	۲۵ دقیقه

ارزشیابی از فعالیت‌های درس

از بچه‌ها بخواهید در گروه با روش پرسش و پاسخ از دانسته‌های یکدیگر ارزشیابی کنند و نتیجه را به شما گزارش دهند.

بخوان و حفظ کن

یکی از گونه‌های ساختاری شعر فارسی «مناظره» است. مکالمه و گفت‌وگویی دوسویه که هر طرف می‌کوشد، با استدلال حرف خود را به اثبات برساند و بر دیگری چیره شود. کاربرد شیوه‌ی مناظره در ادبیات ایران سابقه‌ی طولانی دارد. «درخت آسوریک» منظومه‌ای است میان بُز و نخل که به زبان پارسی اشکانی سروده شده است. در سده‌ی چهارم و پنجم قمری، منوچهری دامغانی و در روزگار معاصر، پروین اعتصامی در بهره‌گیری از این ساختار، مشهورند. مناظره در قالب‌های شعری گوناگون آمده است. در شعر «بخوان و حفظ کن» این درس هم محمدتقی بهار (ملک الشعراء)، گفت‌وگوی شعری را میان دو شخصیت یعنی چشمه و سنگ، نمایش داده است. در دو بیت پایانی، در حقیقت شاعر نتیجه‌گیری می‌کند و به گونه‌ای خودش به جای خواننده درون‌مایه و پیام مناظره را ارائه می‌نماید.

■ جلسه هشتم	
فعالیت‌های نوشتاری (۳): نگارش	۵۰ دقیقه

فعالیت‌های نوشتاری (۳): نگارش تحقیقی

تحقیق در لغت به معنی واری کردن، کشف حقیقت و جست‌وجو است. بنابراین هر پژوهش علمی یا تحقیقی مستلزم حقیقت‌پژوهی، داشتن روش کار، استفاده از فکر و اندیشه و سرانجام حرکت و جست‌وجو است.

هر تحقیق شامل چند مرحله اصلی شامل انتخاب موضوع، شناسایی منابع و مآخذ، یادداشت‌برداری و گردآوری اطلاعات و تهیه گزارش تحقیق می‌باشد.

– موضوع تحقیق

– بیان مسئله

– روش‌های جمع‌آوری اطلاعات

– طبقه‌بندی، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها (فرضیه‌سازی، آزمون، ...)

– تدوین گزارش و اشاعه یافته‌ها

هر یک از این گام‌ها به شرح و گزارش نیاز دارد؛ اما با توجه به سطح دانش‌آموزان دوره ابتدایی و میزان توانایی آنان در نوشتن و فهم موضوع تحقیق، اصلاً نباید فضای کلاس را به سمت این مباحث کشاند. هدف ما در این تمرین، این است که دانش‌آموزان را با الفبای مطالعه و تحقیق آشنا سازیم و به آنها بیاموزیم که به کمک مطالعه منابع و تحقیق کردن هم می‌توان نوشت. بنابراین در حد توانایی دانش‌آموزان و خیلی ساده، باید از این تمرین، تنها فرصتی برای دست‌ورزی آنان در نوشتن فراهم کرد.

■ جلسه نهم	
املا	۵۰ دقیقه

بر پایه تجربه‌های پیشین و میزان پیشرفت یاددهی – یادگیری، بهره‌گیری از شگردهای املائی در این زنگ هم توصیه می‌شود.